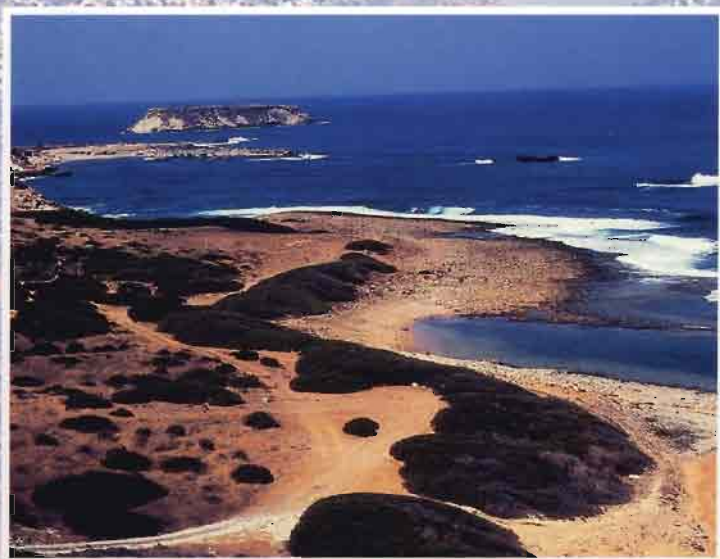

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE ΤΡΙΤΕΣ ΧΩΡΕΣ

Η ΟΔΗΓΙΑ ΤΩΝ ΟΙΚΟΤΟΠΩΝ (92/43/ΕΟΚ) ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΚΤΥΟ ΦΥΣΗ 2000 ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΕΝΑΛΙΟΝ ΚΕΝΤΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ**

**ΛΕΥΚΩΣΙΑ
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2001**

ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ (ΟΔΗΓΙΑ 92/43/ΕΟΚ) ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

1. Γιατί εκδόθηκε η Οδηγία 92/43/ΕΟΚ και γιατί πρέπει να την υιοθετήσουμε;

Η προστασία της χλωρίδας και της πανίδας διαφέρει από χώρα σε χώρα, τόσο σε ότι αφορά τα αντικείμενα, δηλ. τα είδη, όσο και τα μέσα (νομοθεσία). Πέρα από αυτό, δίχως να μειώνεται η σημασία των αποτελεσμάτων που έχουν επιτευχθεί σε κάθε χώρα, διαπιστώνεται ότι η γενική κατάσταση διατήρησης και προστασίας ενός συγκεκριμένου αριθμού οικοτόπων και ειδών επιδεινώνεται προοδευτικά, με κίνδυνο να υπάρξει σε μια μη αναστρέψιμη απώλεια για τη βιοποικιλότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για την πρόληψη αυτού του κινδύνου, η Οδηγία προβλέπει την ίδρυση ενός Ευρωπαϊκού οικολογικού δικτύου για τα κράτη-μέλη της Ε.Ε., το οποίο θα περιλαμβάνει και θα συνδέει τους χώρους στους οποίους εμφανίζονται αυτοί οι, Ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος, τύποι οικοτόπων και αυτά τα απειλούμενα είδη φυτών και ζώων: Είναι το Δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000».

Το δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000» είναι ένα δίκτυο περιοχών με ειδικό καθεστώς προστασίας και αποτελεί αποτελεί την εφαρμογή της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, της «Οδηγίας των Οικοτόπων» με σκοπό τη διατήρηση της Βιοποικιλότητας, δηλαδή της αυτοφυούς χλωρίδας και της άγριας πανίδας, της Ευρώπης. Η Οδηγία αποτελεί κύριο όργανο της ΕΕ για τη διατήρηση της φύσης. Εμφερείται από την αρχή ότι διατήρηση των φυσικών ειδών σημαίνει διατήρηση των ενδιαιτημάτων τους (δηλαδή των οικοτόπων) και από την έννοια του «δικτύου» αντί για απομονωμένες περιοχές. Η επιλογή των περιοχών, που χαρακτηρίζονται ως «Περιοχές Κρίσιμου Ενδιαφέροντος» (SCI) γίνεται σύμφωνα με τα κριτήρια του Παραρτήματος ΙΙΙ της Οδηγίας, που αφορούν στην παρουσία ορισμένων τύπων οικοτόπων (Παρ. Ι) και ειδών χλωρίδας και πανίδας (Παρ. ΙΙ) αλλά και στη σημασία της περιοχής για τη βιοποικιλότητα (λόγω γεωγραφικής θέσης, αριθμού ειδών κ.α.) σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Οι περιοχές που έχουν χαρακτηριστεί ως «Ειδικές Ζώνες Προστασίας» (SPA) σύμφωνα με την Οδηγία των Πουλίων (79/409/ΕΟΚ) θεωρούνται εξ' ορισμού «Περιοχές Κοινοτικού Ενδιαφέροντος».

Στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διαπιστώθηκε ότι, η γενική κατάσταση διατήρησης ενός συγκεκριμένου αριθμού οικοτόπων και ειδών, των λεγόμενων κοινοτικού ενδιαφέροντος, επιδεινώνεται προοδευτικά, με κίνδυνο να οδηγήσει σε μια μη αναστρέψιμη απώλεια για τη βιοποικιλότητα. Για να προληφθεί αυτός ο κίνδυνος, η Οδηγία προβλέπει την ίδρυση ενός οικολογικού συνεκτικού δικτύου, διασφαλίζοντας τους χώρους που εμφανίζονται αυτοί οι τύποι οικοτόπων και αυτά τα απειλούμενα είδη. Αυτό είναι το Δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000». Η Οδηγία των Οικοτόπων, με Αριθμό 92/43,

Εξαιρετικό φυσικό τοπίο με έκδηλα χαρακτηριστικά πλούσιας βιοποικιλότητας.

ιοθετήθηκε από το Συμβούλιο με ομόφωνη απόφαση, το 1992.

2. Πώς θα δημιουργηθεί το οικολογικό δίκτυο “ΦΥΣΗ 2000”

Η πρώτη φάση της δημιουργίας του Δικτύου στην Κύπρο, άρχισε το 1999, με την έναρξη της υλοποίησης του προγράμματος “Ειδικές Περιοχές Προστασίας (Οδηγία 92/43/ΕΟΚ) στην Κύπρο” στα πλαίσια της εφαρμογής ειδικού, για το σκοπό αυτό Προγράμματος “LIFE-ΤΡΙΤΕΣ ΧΩΡΕΣ,” με από κοινού χρηματοδότηση από την Κυπριακή Κυβέρνηση και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Στη φάση αυτή, έγινε η απογραφή των τύπων οικοτόπων του Παραρτήματος I και των ειδών χλωρίδας και πανίδας του Παραρτήματος II της Οδηγίας, 92/43/ΕΟΚ που απαντούν στην Κύπρο. Ετοιμάστηκε, επίσης, ο προκαταρκτικός εθνικός κατάλογος των υποψήφιων περιοχών οι οποίες δυνατό να αναγνωρισθούν ως κοινοτικοί ενδιαφέροντος και να ενταχθούν στο ευρωπαϊκό δίκτυο “ΦΥΣΗ 2000”.

Η δεύτερη φάση, έχει ως αντικείμενο τη δημιουργία, με συμφωνία μεταξύ των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ενός Καταλόγου Τόπων Κοινοτικής Σημασίας (List of Sites of Community Importance). Ο κατάλογος αυτός, καταρτίζεται από την Επιτροπή, μετά από αξιολόγηση των τόπων κοινοτικής σημασίας (περιοχών) που

Αστράγαλος των Λευκάρων (Astragalus lefkarensis)
 Σπάνιο ενδημικό είδος στο περιβάλλον του ιστορικού Δήμου των Λευκάρων.

περιλαμβάνονται στους εθνικούς καταλόγους, σύμφωνα με τα κριτήρια του Παραρτήματος ΙΙΙ της Οδηγίας, ως εξής:

- όλοι οι τόποι (περιοχές) των εθνικών καταλόγων, που περιέχουν τύπους οικοτόπων και είδη προτεραιότητας, που κατ' αρχήν αξιολογούνται ως Τόποι Κοινοτικής Σημασίας,

Νερόφιδο (Natrix natrix cyprica)

Μια από τις τρεις χρωματικές παραλλαγές το ενδημικού και σπάνιου αυτού είδους της ερπετοπανίδας μας.

μέχρι τον τυχόν οριστικό χαρακτηρισμό τους,

- οι τόποι που δεν περιλαμβάνουν τύπους οικοτόπων και είδη προτεραιότητας εξετάζονται με τα υπόλοιπα κριτήρια.

Επισημαίνεται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 5 της Οδηγίας, όταν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διαπιστώνει ότι ένας τόπος στον οποίο υπάρχει τύπος οικοτόπου ή είδους προτεραιότητας δεν έχει περιληφθεί στον αντίστοιχο εθνικό κατάλογο, ενώ φαίνεται απαραίτητη η διατήρησή του, κινείται ιδιαίτερη διαδικασία ένταξής του. Επίσης, αν οι τόποι με τύπους οικοτόπων και είδη προτεραιότητας αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το 5% του εθνικού εδάφους τους, τα κράτη-μέλη μπορούν, σε συμφωνία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, να ζητήσουν ελαστικότερη εφαρμογή των κριτηρίων σε αυτή τη φάση.

Κατά τη διάρκεια της Γ' φάσης, τα κράτη-μέλη ορίζουν επίσημα τους Τύπους Κοινοτικής Σημασίας ως Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (Special Areas of Conservation) και καθορίζουν τις δράσεις προτεραιότητας για τη διατήρηση ή/και αποκατάσταση των τύπων οικοτόπων και των ειδών των παραρτημάτων της Οδηγίας που υπάρχουν σ' αυτές, σε συνάρτηση με τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν.

3. Τί περιλαμβάνει ο προκαταρκτικός εθνικός κατάλογος της Κύπρου;

Ο προκαταρκτικός κατάλογος των υποψήφιων περιοχών, οι οποίες δυνατό να αναγνωρισθούν ως Κοινοτικού ενδιαφέροντος, περιλαμβάνει 38 περιοχές που καλύπτουν ολόκληρη την Κύπρο και είναι αντιπροσωπευτικές των ορεινών της όγκων

(π.χ. Οροσειρές του Τροόδους και του Πενταδακτύλου), των παράκτιων περιοχών (π.χ. ακρωτήρια Ακάμα και Αποστόλου Ανδρέα, Κερύνεια), των υγροτόπων (π.χ. αλυκή Λάρνακας) και καλύπτουν τους τύπους οικοτόπων και τα είδη (υπάρχοντα ή υποψήφια) των παραρτημάτων της Οδηγία

Κατά τη διαδικασία ετοιμασίας του προκαταρκτικού εθνικού καταλόγου,

(α) Διαπιστώθηκε η παρουσία 50 τύπων οικοτόπων της Οδηγίας, 10 από τους οποίους είναι προτεραιότητας, ενώ από τα είδη της πανίδας του Παραρτήματος II, 15 (2 είδη είναι προτεραιότητας) απαντούν στην Κύπρο, ενώ δεν απαντά κανένα είδος χλωρίδας,

(β) Εγινε αναγνώριση των ειδών ορνιθοπανίδας των Παραρτημάτων I (92 είδη) και II (22 είδη) της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ που απαντούν στην Κύπρο. Το Πρόγραμμα δεν περιλάμβανε την αναγνώριση ειδών του Παραρτήματος II της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ.

(γ) Καταρτίστηκε προκαταρκτικός κατάλογος τύπων οικοτόπων και ειδών υποψηφίων για ένταξη στα Παραρτήματα I και II, αντίστοιχα, της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Η Κύπρος, καθώς δε συμμετείχε στην αρχική κατάρτιση των Παραρτημάτων της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, έχει το δικαίωμα να προτείνει είδη και τύπους οικοτόπων που πληρούν τα κριτήρια της Οδηγίας, προκειμένου να περιληφθούν στα παραρτήματά της. Οι Ζώνες (περιοχές) Ειδικής Προστασίας για τα πουλιά, που θα προταθούν βάσει της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ, έχουν αυτόματα ενταχθεί, βάσει της Οδηγίας των Οικοτόπων, στον προκαταρκτικό Εθνικό Κατάλογο.

Αναγνωρίστηκαν 10 τύποι οικοτόπων της Κύπρου που προτάθηκαν ως προσθήκες στο Παράρτημα I της Οδηγίας. Σε αυτούς, περιλαμβάνονται οι τύποι βλάστησης που χαρακτηρίζονται από ενδημικά είδη της χλωρίδας της Κύπρου (δάση κέδρου, θαμνώνες με λατζιά, λιβάδια σε σερπεντίνες) αλλά και μεσογειακοί τύποι οικοτόπων που απουσιάζουν από το Παράρτημα I, όπως οι θαμνώνες με *Genista fassella* και οι αμμοθίνες με σκληρόφυλλους θαμνώνες.

Οι οικοτόποι αυτοί είναι:

- * Θαμνώδεις και δασικές συστάδες *Quercus alnifolia* (λατζιά)*.
- * Δασικές συστάδες με *Quercus infectoria* (δρυς) *.
- * Δάση με *Cedrus brevifolia* (κέδρος)
- * Τυρφώνες του Τροόδους.
- * Σερπεντινόφιλα λιβάδια της Κύπρου *.
- * Θαμνώνες *Genista fassellata* (ρασιήν του Τροόδους)
- * Αλμυρά λιβάδια και αλοφυτικοί θαμνώνες του εσωτερικού της Κύπρου.
- * Βλάστηση σε κροκαλώδεις και χαλικώδεις παραλίες με *Taraxacum aphyrogenes* (Ταράξακον το αφρογενές) ή *Taraxacum hellenicum* (Ταράξακον το ελληνικόν).
- * Ξηρόφιλοι θαμνώνες με *Crataegus azarolus* var. *aronia* (μοσφιλιά).

Χιονοδόξα (Chionodoxa lochiae)
Σπάνιο ενδημικό είδος της χλωρίδας μας.
Προστατεύεται από τη Σύμβαση της Βέρνης

* Γκριζες θίνες με βλάστηση σκληροφύλλων (Pistacio-Rhamnetalia).

Οι 8 από τους 10 πιο πάνω τύπους οικοτόπων έγιναν αποδεχτοί για να προστεθούν στο Παράρτημα I της Οδηγίας, ενώ εκκρεμεί ακόμη η γνωμοδότηση για τους “τυρφώνες” και τις “γκρίζες θίνες”.

(δ) Για το Παράρτημα II προτάθηκαν και έγιναν αποδεχτά ως νέες προσθήκες 6 είδη πανίδας (τα 3 προτεραιότητας), μεταξύ των οποίων και το αρινό (*Ovis orientalis orhion*) και 17 είδη χλωρίδας (τα 8 προτεραιότητας). Επίσης προτάθηκαν και έγιναν αποδεκτά ως νέες προσθήκες στο Παράρτημα I της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ, 6 είδη ορνιθοπανίδας.

4. Τί ισχύει ως προς τις περιοχές του εθνικού καταλόγου, πριν την αξιολόγησή τους σε κοινοτικό επίπεδο;

Τα μέτρα διατήρησης εντός των τόπων (περιοχών) λαμβάνονται σε επόμενο στάδιο και η υποχρέωση άρνησης της αδειοδότησης της εκτέλεσης έργων που θα έχουν αρνητικές επιπτώσεις στους τύπους οικοτόπων και τα είδη της Οδηγίας, ισχύει από τη στιγμή που καθορίζονται οι τόποι (περιοχές) κοινοτικής σημασίας (Β'φάση διαδικασίας).

Επισημαίνεται, όμως, ότι, κατά την εφαρμογή των κριτηρίων του Παραρτήματος III της Οδηγίας, στη Β'φάση διαδικασίας, όλοι οι τόποι (περιοχές) των εθνικών καταλόγων, οι οποίοι περιέχουν τύπους οικοτόπων και είδη προτεραιότητας, κατ' αρχήν αξιολογούνται ως Τόποι Κοινοτικής Σημασίας, μέχρι τον τυχόν οριστικό χαρακτηρισμό τους.

Από τα παραπάνω τεκμαίρεται ότι, αφ' ενός μεν για τους τόπους (περιοχές) του εθνικού καταλόγου δεν ισχύουν ιδιαίτερες υποχρεώσεις μέχρι την έναρξη της Β'φάσης, αφετέρου δε, ότι οι τύποι οικοτόπων και τα είδη προτεραιότητας που απαντώνται σε τόπους (περιοχές) των εθνικών καταλόγων θεωρούνται προστατευόμενα και πριν τη Β' φάση και η διατήρησή τους θα πρέπει να διασφαλίζεται σε κάθε περίπτωση μέσω των προβλεπόμενων έργων και δραστηριοτήτων που προγραμματίζονται μέσα σε αυτούς τους τόπους.

5. Τι ισχύει σχετικά με τα όρια των περιοχών και τα προβλεπόμενα διαχειριστικά σχέδια;

Στον εθνικό κατάλογο, για τους περισσότερους τόπους χρησιμοποιήθηκαν τα υπάρχοντα φυσικά ή και τοπογραφικά όρια και, σε μερικές περιπτώσεις, έγιναν τροποποιήσεις για να αποφευχθούν σημαντικές συγκρούσεις με υφιστάμενες χρήσεις γης.

Λόγω της μεγάλης βιολογικής ποικιλότητας και του αναγλύφου της Κύπρου, η οριοθέτηση των περισσότερων τόπων (περιοχών) περιλαμβάνει εκτάσεις όπου ενδημούν σπάνια και απειλούμενα είδη και υπάρχουν φυσικοί οικοτόποι που αποτελούν μωσαϊκό με την ταυτόχρονη παρουσία οικισμών, υποδομών και παραγωγικών δραστηριοτήτων.

Προκειμένου να τονισθεί η ιδιαιτερότητα αυτή, που άλλωστε αποτελεί και Μεσογειακή ιδιαιτερότητα, κατά την κοινοποίηση του καταλόγου στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, θα γίνει αναφορά στην ύπαρξη υποδομών και δραστηριοτήτων και στην έλλειψη λεπτομερέστερων στοιχείων για την οριοθέτηση των τόπων και θα διατηρηθεί μια επιφύλαξη σε ότι αφορά τα διαβιβαζόμενα όρια.

Συνεπώς, τα όρια των τόπων (περιοχών), θα πρέπει, κατά κανόνα, να λαμβάνονται ως όρια του διαχειριστικού σχεδίου, το οποίο θα εξειδικεύει τις απαραίτητες ζώνες πυρήνες και τα κατάλληλα μέτρα, σύμφωνα με τις οικολογικές απαιτήσεις των τύπων οικοτόπων και των ειδών της Οδηγίας.

6. Τι νομικές δεσμεύσεις ισχύουν μέχρι την ολοκλήρωση του δικτύου, στη Φάση Γ’;

Σύμφωνα με την Οδηγία, τα αναγκαία μέτρα διατήρησης για τους τύπους οικοτόπων του Παραρτήματος Ι και τα είδη του Παραρτήματος ΙΙ λαμβάνονται μέσα στους τόπους (περιοχές) που θα οριστούν από τα κράτη-μέλη ως Ζώνες Ειδικής Διατήρησης στη φάση της διαδικασίας που προβλέπει η Οδηγία.

Ομως, η κύρια πρόβλεψη της Οδηγίας που έχει γενική ισχύ, είναι ότι το κράτος εξετάζει τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις κάθε προτεινόμενης δραστηριότητας ή έργου, που ενδέχεται να επηρεάζει αρνητικά την κατάσταση διατήρησης των τύπων οικοτόπων και των ειδών της Οδηγίας εντός των ζωνών που θα οριστούν ως Ζώνες Ειδικής Διατήρησης.

Η πρόβλεψη αυτή έχει ισχύ για όλους τους τόπους (περιοχές) από τη στιγμή που αυτοί έχουν επιλεγεί ως Τόποι Κοινοτικής Σημασίας στη Φάση Β’, με σκοπό να αποφευχθεί η υποβάθμιση των τύπων οικοτόπων και των ειδών της Οδηγίας που περιέχονται μέσα σ’ αυτούς.

Πλατύς Ποταμός

Οι ποτάμιες κοιλάδες αποτελούν ευαίσθητα οικοσυστήματα που χρήζουν προστασίας.

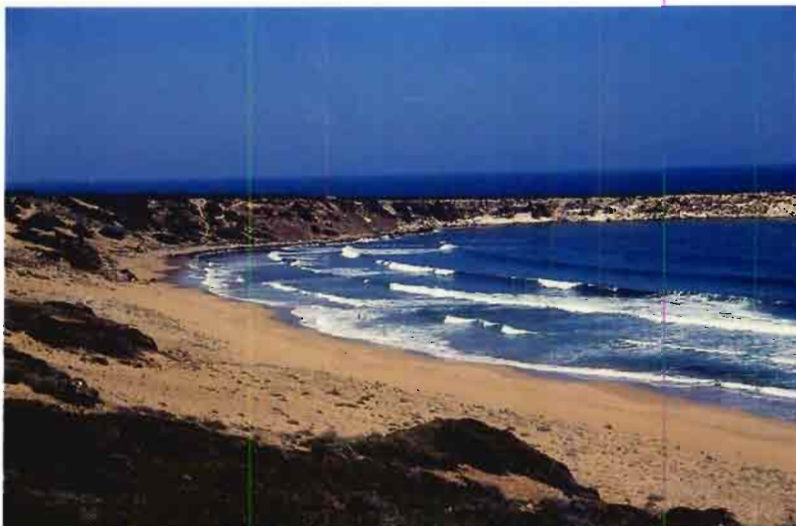
Ορχιδέα και Πεταλούδες

Σκηνές απaráμιλλης ομορφιάς· η φύση σ' όλο της το μεγαλείο.

7. Συγκεκριμένα, πώς ερμηνεύεται η Οδηγία των Οικοτόπων;

Η Οδηγία καθορίζει ότι, κάθε κράτος-μέλος της Ε.Ε. επιφορτίζεται με τη διατήρηση των φυσικών τύπων οικοτόπων και των ειδών με τα ενδιατημάτά τους που αναφέρονται στα Παραρτήματα I και II, σε μια ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης. Για να το καταφέρει αυτό, το κράτος καταφεύγει στη θέσπιση ειδικών μέτρων εφόσον αυτό κρίνεται αναγκαίο. Για κάθε περιοχή, η οποία αποτελεί πάντοτε μια ειδική περίπτωση, διερευνώνται οι οικολογικές απαιτήσεις και, μετά από διαβουλεύσεις με τους τοπικούς φορείς, καθορίζονται τα μέτρα και τα μέσα τα οποία θα τεθούν σε ισχύ ώστε να επιτευχθούν οι σκοποί της διαχείρισης, δηλ. η διατήρηση των συγκεκριμένων τύπων οικοτόπων και των ειδών που απαντούνται στην περιοχή.

Ακόμα και η εφαρμογή από το ήδη υπάρχον “νομοθετικό οπλοστάσιο” του ενός ή του άλλου μέτρου (διοικητικού, ρυθμιστικού, περιοριστικού) πρέπει να συζητηθεί με τους τοπικούς φορείς και τους άμεσα ενδιαφερόμενους. Δεν υπάρχει “τρόπος προστασίας”

Κόλπος της Λάρας

Η πιο σημαντική ίσως περιοχή αναπαραγωγής της πράσινης χελώνας στη Μεσόγειο

με γενική ισχύ προκαθορισμένος από την Οδηγία ή το κράτος. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει τα κράτη να προχωρούν βαθμιαία και πάντα με τρόπο συναινετικό.

8. Ποιές είναι οι κατευθύνσεις για την έγκριση έργων και δραστηριοτήτων στους τόπους (περιοχές) του εθνικού καταλόγου και τους Τύπους Κοινοτικής Σημασίας μέχρι τον ορισμό τους ως Ζώνες Ειδικής Διατήρησης;

Στις περιοχές του δικτύου “ΦΥΣΗ 2000”, κύριος στόχος είναι να διαφυλαχθούν οι οικοτόποι και τα είδη προτεραιότητας της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ αλλά και να διασφαλιστεί η διατήρηση και αποκατάσταση όλων των τύπων οικοτόπων και των οικοτόπων των ειδών της Οδηγίας στη φυσική τους περιοχή, θέτοντας όρους και περιορισμούς στην ενάσκηση των δραστηριοτήτων. Οι περιοχές του δικτύου “ΦΥΣΗ 2000”, όπως έχουν οριοθετηθεί σήμερα, δεν αποτελούν ούτε και θα αποτελέσουν περιοχές απόλυτης προστασίας.

Θα πρέπει, όμως, γενικά, στις περιοχές αυτές να αποφεύγονται τα έργα και οι δραστηριότητες που αναμένεται να επιφέρουν δραστικές μεταβολές στη φυσικότητα των τόπων (περιοχών). Στα πλαίσια των διαδικασιών χωροθέτησης νέων έργων και δραστηριοτήτων καθώς και της έγκρισης περιβαλλοντικών όρων με βάση τον Νόμο Αρ. 57(Ι)/2001, θα πρέπει να διασφαλίζεται η ακεραιότητα των τύπων οικοτόπων προτεραιότητας της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.

Για την έγκριση χωροθέτησης και έγκριση περιβαλλοντικών όρων όλων των έργων στις περιοχές του δικτύου, θα πρέπει να απαιτούνται λεπτομερή στοιχεία καθώς και γνωμοδότηση των αρμοδίων για τη διατήρηση και διαχείριση του φυσικού

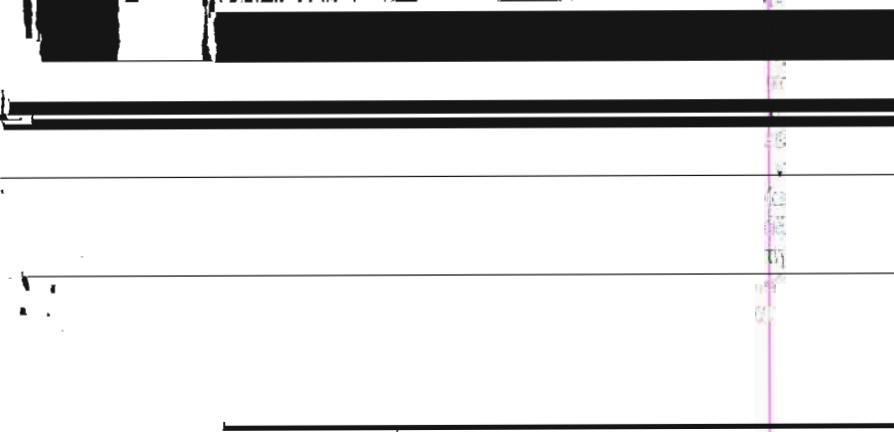
περιβάλλοντος υπηρεσιών.

Σε περίπτωση που δεν υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις και παρά το γεγονός ότι η προτεινόμενη δραστηριότητα ή έργο θα έχει αρνητικές επιπτώσεις, εφόσον υπάρχουν επιτακτικοί λόγοι δημοσίου συμφέροντος συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών και οικονομικών, το κράτος είναι δυνατόν, βάσει της Οδηγίας, να ζητήσει εξαίρεση λαμβάνοντας, ταυτόχρονα, κάθε αναγκαίο αντισταθμιστικό μέτρο, ώστε να εξασφαλιστεί η προστασία της συνοχής του δικτύου "ΦΥΣΗ 2000" και κοινοποιεί τα μέτρα αυτά στην Επιτροπή.

9. Πώς ερμηνεύονται τα ειδικά διαχειριστικά σχέδια που προβλέπονται από την Οδηγία;

Προς αποφυγή κάθε παρερμηνείας, πρέπει να τονισθεί ότι δεν πρόκειται για ολοκληρωμένα σχέδια διαχείρισης, αλλά αποτελούν περισσότερο σχέδια τεκμηρίωσης των προστατευταίων αντικειμένων και τη βάση με την οποία θα γίνουν οι απαραίτητες διαβουλεύσεις για κάθε περιοχή.

Η επεξεργασία των ειδικών διαχειριστικών σχεδίων περιλαμβάνει τρεις φάσεις. Στην πρώτη φάση, γίνεται μια εκτίμηση (ανάλυση) των οικολογικών, κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών της περιοχής και ιδιαίτερα μια εκτίμηση της κατάστασης των τύπων οικοτόπων και των ειδών, στηριζόμενη, αν κριθεί αναγκαίο, σε μια λεπτομερή

της περιοχής και καθορίζονται τα προστατευτέα αντικείμενα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα. Στην τρίτη φάση, με τα δεδομένα της απογραφής της πρώτης φάσης και της αξιολόγησης της δεύτερης φάσης, καθορίζονται οι σκοποί διαχείρισης (γενικοί και ειδικοί) και προσδιορίζονται τα κατάλληλα μέτρα που πρέπει να παρθούν για την επίτευξη των σκοπών αυτών, καθώς και άλλες περιοριστικές, διοικητικές ή τεχνικές διατάξεις που πρέπει να ληφθούν καθώς και τα οικονομικά μέσα που πρέπει να ενεργοποιηθούν. Αυτά τα ειδικά διαχειριστικά σχέδια, η επεξεργασία των οποίων προϋποθέτει τον επίσημο χαρακτηρισμό μιας περιοχής. Θα εφαρμοσθούν στην πράξη

επιτρέψει τη διάκριση πυρήνων (των οικοτόπων και των ειδών Κοινοτικής σημασίας) και των ρυθμιστικών ζωνών στο εσωτερικό κάθε τόπου.

Η διαδικασία οριοθέτησης εσωτερικών ζωνών επιτυγχάνεται με διάφορα εργαλεία, σημαντικότερα των οποίων είναι οι Ειδικές Περιβαλλοντικές και Χωροταξικές Μελέτες, οι δασικές διαχειριστικές μελέτες και άλλα.

11. “Τι σημαίνουν οι έννοιες “πυρήνες” και “ρυθμιστικές ζώνες”;

Η οριοθέτηση μιας περιοχής πρέπει να εκφράζει τον προσφορότερο δυνατό συμβιβασμό, ο οποίος επιτρέπει τη διατήρηση των φυσικών τύπων οικοτόπων ή/και των ειδών κοινοτικού ενδιαφέροντος σε μια περιοχή όπου ασκούνται, γενικά, ανθρώπινες δραστηριότητες οι οποίες είναι περισσότερο ή λιγότερο ευεργετικές.

Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο σε ορισμένες περιπτώσεις είναι χρήσιμη μια εσωτερική ζώνωση επιτρεπόμενων χρήσεων. Βασιζόμενη σε μια χαρτογράφηση αυτών των τύπων οικοτόπων και των ενδιατημάτων των ειδών, η ζώνωση θα επιτρέψει τη διάκριση πυρήνων (των οικοτόπων προτεραιότητας που πρέπει να προστατευθούν) και των ρυθμιστικών ζωνών στο εσωτερικό της περιοχής. Με βάση μια τέτοια “μερική ζώνωση” και όχι ο’ όλη την επιφάνεια της περιοχής, πρέπει να διαφοροποιηθούν τα μέτρα προστασίας μετά και από τις σχετικές διαβουλεύσεις. Τα μέτρα αυτά πρέπει να είναι πλήρως αιτιολογημένα. Στα ειδικά διαχειριστικά σχέδια θα διακρίνονται σαφώς οι πυρήνες και οι ρυθμιστικές ζώνες. Είναι αυτονόητο ότι στις ρυθμιστικές ζώνες δε θα εφαρμοστούν τα ίδια αυστηρά μέτρα προστασίας τα οποία θα παρθούν για τους πυρήνες.

12. Αυτή η Οδηγία δεν αποτελεί εμπόδιο στην οικονομική ανάπτυξη και ποιά είναι τα διαθέσιμα χρηματοδοτικά μέσα;

Κατά τη διαδικασία αποδοχής της Οδηγίας, υπογραμμίσθηκε ότι ο βασικός στόχος της ήταν η διατήρηση και ευνόηση της βιοποικιλότητας. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο καθόρισε ότι, η Οδηγία έπρεπε να συνδράμει στο γενικό σκοπό της αειφορικής ανάπτυξης, λαμβάνοντας υπόψη τις οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και τοπικές συνθήκες και απαιτήσεις.

Πρέπει να επισημανθεί ότι η προστασία των φυσικών περιβαλλόντων που αναφέρονται στην Οδηγία, συμβάλλει άμεσα ή έμμεσα στην αειφορική ανάπτυξη, μέσω των πόρων που παρέχουν συχνά αυτά τα λειτουργικά οικοσυστήματα, όπως, π.χ., η επίδρασή τους στη στάθμη των υπογείων υδάτων, κτλ. Δε μένει παρά να ενσωματώσει κανείς αυτούς τους φιλόδοξους στόχους μέσα στις πολιτικές, είτε αυτές είναι ευρωπαϊκές είτε εθνικές είτε καθαρά τοπικές. Το δίκτυο “ΦΥΣΗ 2000” πρέπει να αποτελέσει την ευκαιρία να ληφθεί υπόψη μακροχρόνια ο συγκερασμός των απαιτούμενων ενεργειών

και των βουλήσεων και να αποτελέσει υπόδειγμα της αειφόρου ανάπτυξης. Ακόμα και η διατήρηση της φυσιογνωμίας του τοπίου, την οποία επιβάλλει η Οδηγία, συμβάλλει άμεσα στην αειφορική τουριστική ανάπτυξη.

Συνεπώς, η εφαρμογή της Οδηγίας δεν αποτελεί εμπόδιο σε μια αειφορική ανάπτυξη. Η όλη φιλοσοφία της Οδηγίας στηρίζεται στην αμφίδρομη αρχή ότι μια περιοχή δεν μπορεί να προστατευθεί αν δεν χρησιμοποιείται και δεν μπορεί να χρησιμοποιείται αν δεν προστατεύεται.

Σ' ότι αφορά τις χρηματοδοτήσεις, η Οδηγία έχει προβλέψει χρηματοδοτικό μηχανισμό τον οποίο η Κύπρος προτίθεται να χρησιμοποιήσει στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό. Σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπει η Οδηγία, με την αποστολή των προτάσεών τους, δηλ. των καταλόγων των υποψηφίων για ένταξη περιοχών, τα κράτη-μέλη πρέπει να γνωστοποιήσουν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τις εκτιμήσεις τους για τις δαπάνες που κρίνουν αναγκαίες. Μετά από συμφωνία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για το εκτιμώμενο κόστος των αναγκαίων μέτρων διαχείρισης, ένα πλαίσιο δράσεων προτεραιότητας θα αποτελέσει αντικείμενο ευρωπαϊκής συγχρηματοδότησης, με την κινητοποίηση των κατάλληλων ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών μηχανισμών, όπως το “LIFE-Φύση” και των διαρθρωτικών ταμείων. Εξάλλου, σε ευρωπαϊκό επίπεδο καθώς και σε κάθε κράτος-μέλος, πρέπει να γίνει αποδεκτή μια προσπάθεια σύγκλισης των επιμέρους πολιτικών (αγροτικής, μεταφορών, τουρισμού, κτλ.) με σκοπό τον προσανατολισμό των πιστώσεων προς τις περιοχές του δικτύου.

Παραδοσιακή Καλλιέργεια

Από τη σοφία των προγόνων πρέπει να αντλούν και να πορεύονται οι νέες γενιές

14. Τι θα συμβεί στη γεωργία;

Αν μια περιοχή έχει αναγνωρισθεί στην απογραφή ως εντάξιμη στο δίκτυο “ΦΥΣΗ 2000”, αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι, παρά την ανάπτυξη της γεωργίας κατά τα τελευταία έτη και μερικές θεμελιώδεις αναδιαρθρώσεις που επήλθαν, οι φυσικοί οικοτόποι και τα είδη που αναφέρονται στην Οδηγία έχουν διατηρηθεί, τουλάχιστον τοπικά. Σ’ αυτές τις περιοχές δεν πρέπει να υπάρξουν αλλαγές στις μεθόδους γεωργικής εκμετάλλευσης. Εντούτοις, μια αλλαγή στο σύστημα της αγροτικής παραγωγής, ιδιαίτερα στους υγροτόπους, θα αποτελέσει το κύριο πρόβλημα που πρέπει να διευθετηθεί. Η προσπάθεια ενάσκησης αειφορικήτερης γεωργίας έχει παραμείνει στο στάδιο του πειραματισμού. Θα πρέπει να γίνει προσπάθεια ανάπτυξης

Μελισσάκι (*Ophrys kotschy*)
Ενδημική ορχιδέα από τις πιο εντυπωσιακές της Ευρώπης

της, κυρίως στις περιοχές του δικτύου “ΦΥΣΗ 2000”. Η βιοποικιλότητα που διαπιστώνεται στους κόλπους των γεωργικών περιοχών, είναι συχνά το προϊόν της χρησιμοποίησης τους από γενεές αγροτών και κτηνοτρόφων.

Εδώ πρέπει να επιστηθε προσοχή ιδιαίτερα στους κινδύνους που προκύπτουν από την εγκατάλειψη των παραδοσιακών ανθρώπινων δραστηριοτήτων στη βιοποικιλότητα των περιοχών του δικτύου “ΦΥΣΗ 2000”.

15. Το κυνήγι θα απαγορευθεί στις περιοχές του δικτύου ΦΥΣΗ 2000;

Αν η ενάσκηση του κυνηγιού είχε θεωρηθεί ως κατ’ αρχήν ασυμβίβαστη με τους σκοπούς των Οδηγιών 79/409 και 92/43, ο Ευρωπαϊός νομοθέτης θα το είχε ρητώς απαγορεύσει. Κάτι τέτοιο δε συμβαίνει, παρά τη σημείωση της διατάραξης των ειδών που

Τρυποράσις (Sylvia melano thorax)
 Ενδημικό είδος της ορνιθοπανίδας μας

περιέχεται και στις δύο Οδηγίες, η οποία δεν αναφέρεται μόνο στο κυνήγι. Με τα σημερινά δεδομένα και όπως το υπενθυμίζει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, δε θα υπάρξει μια εκ των προτέρων γενική απαγόρευση του κυνηγιού μέσα στις Ειδικές Ζώνες Διαχείρισης (ΕΖΔ). Για μια δεδομένη περιοχή του δικτύου που μπορεί να είναι Ζώνη Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) ή ΕΖΔ πρέπει να γίνει ανάλυση η οποία θα αξιολογήσει κατά πόσο η άσκηση της κυνηγετικής δραστηριότητας προκαλεί διαταράξεις (πρώτη συνθήκη) και αν τα αποτελέσματα κριθούν σημαντικά σε ό,τι αφορά τους στόχους της Οδηγίας (δεύτερη συνθήκη). Κατόπιν, θα εξετασθεί το τοπικό καθεστώς του κυνηγιού, ασφαλώς μετά από διαβουλεύσεις με τους ενδιαφερόμενους.

16. Ποια προβλήματα προκύπτουν για τον τουρισμό;

Οι τόποι του δικτύου κατά κανόνα δεν αποτελούν, σήμερα, τουριστικά αναπτυγμένες περιοχές. Μέσω του ελέγχου νέων δραστηριοτήτων και της εσωτερικής ζώνωσης, θα επιχειρηθεί ένας αυστηρός περιορισμός στην υποβάθμιση των φυσικών οικοτόπων και των ειδών και μια συμβατή ανάπτυξη ήπιων δραστηριοτήτων αναψυχής και τουρισμού, έτσι ώστε οι επισκέπτες να μπορούν να απολαμβάνουν το φυσικό περιβάλλον και να ενημερώνονται για την αξία της περιοχής. Το οικολογικό δίκτυο μπορεί και πρέπει να είναι και ένα πολιτιστικό δίκτυο ανώτερης ποιότητας.

17. Τί θα ισχύει για την αλιεία και την ιχθυοκαλλιέργεια;

Τα θέματα αλιείας αποτελούν αποκλειστικά κοινοτική αρμοδιότητα και ως τέτοιον αναμένεται να αποτελέσουν αντικείμενο ενιαίας κοινοτικής πολιτικής. Η εφαρμογή της Οδηγίας αναμένεται να συνδυαστεί με την προστασία των αλιευτικών πόρων της Μεσογείου και την αειφορική χρήση των ειδών. Θέματα της ερασιτεχνικής αλιείας και χρήσης παράνομων μεθόδων παράκτιας αλιείας (π.χ. δυναμίτες) θα πρέπει να εξεταστούν με γνώμονα τη διατήρηση των οικοτόπων, αλλά και την εφαρμογή αυστηρής επιτήρησης των παράκτιων τόπων του δικτύου.

Η εγκατάσταση θαλάσσιων μονάδων ιχθυοκαλλιέργειας θα πρέπει να συνεχίσει να εξετάζεται σύμφωνα με τα οικολογικά χαρακτηριστικά κάθε τόπου. Βασικό μέλημα, δεν θα αποτελέσει η αποφυγή εγκατάστασής τους σε περιπτώσεις που η λειτουργία τους θα προκαλέσει υποβάθμιση χερσαίων και υποθαλάσσιων τύπων οικοτόπων κοινοτικού ενδιαφέροντος.

18. Τί θα ισχύει για τις μεταλλευτικές και εξορυκτικές δραστηριότητες;

Οι δραστηριότητες αυτές εξαρτώνται απόλυτα από τους χώρους εμφάνισης του προϊόντος, συνεπώς δεν είναι δυνατόν να προβλεφθούν εκ των προτέρων. Λόγω όμως, του ότι επιφέρουν σημαντική αλλοίωση του φυσικού περιβάλλοντος, θα πρέπει να αποφεύγεται η έγκρισή τους στις εκτάσεις που καταλαμβάνουν τύποι οικοτόπων και ενδιαίτηματα ειδών της Οδηγίας. Οι υφιστάμενες δραστηριότητες σε κάθε τόπο του δικτύου θα πρέπει να αξιολογούνται ως προς την ανωτέρω βασική προϋπόθεση και αναλόγως, να παραμένουν με ή χωρίς επιβολή πρόσθετων όρων ή να απομακρύνονται σε εύλογο χρονικό διάστημα.

Πηγές: “Η Οδηγία των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ) και το Δίκτυο Natura 2000”
Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων
Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος.
“Η Οδηγία 92/43 (Οδηγία των Οικοτόπων) σε 15 ερωτήσεις και απαντήσεις”
ΑΜΦΙΒΙΟΝ (Οκτώβριος 1997-τεύχος 18).

Φωτογραφίες: Α. Αντωνίου, Χαρ. Χριστοδούλου και Θ. Κυριάκου.

